

N. S. LEBEDEVA

VKP (B) CK POLITBIURAS IR 1939-1941 m.m. PRIJUNGTŲ PRIE TSRS TERITORIJŲ SOVIETIZACIJA

Po to, kai tyrinėtojams buvo atidarytos buvusio Centrinio partijos Archyvo durys, pirmą kartą buvo galima prieiti prie ypatingos svarbos istorinio šaltinio - VKP (b) CK Politbiuro protokolų, o taip pat respublikinių kompartijų centrinių komitetų dokumentų. Šio pranešimo užduotis - iširti, kas buvo bendra ir ypatinga prijungtų 1939-1941 metais prie TSRS teritorijų sovietizacijoje, kurią vykdė Stalino vadovybė.

1939 rugsėjo 7 dieną Stalinas Kominterno generaliniam sekretoriui G.Dimitrovui pareiškė, kad karas vyksta tarp dviejų kapitalistinių šalių grupių dėl viešpatavimo pasaulyje. "Mes ne prieš tai, kad jos gerokai pasipeštų tarpusavyje ir susilpnintų viena kitą. Būtų neblogai, jeigu Vokietijos rankomis būtų pakirsta turtingiausių kapitalistinių šalių (ypač Anglijos) padėtis. Hitleris, pats to nesuprasdamas ir nenorėdamas, ardo, pakerta kapitalizmo sistemą. Apibūdinęs Lenkiją, kaip fašistinę valstybę jis pasakė: "Šios valstybės sunaikinimas dabartinėmis sąlygomis, reikštų, jog viena buržuazine fašistine valstybe tapo mažiau! Kas būtų bloga, jeigu Lenkijos sutriuškinimo atveju mes išplėstume socialistinę sistemą naujose teritorijose ir naujiems gyventojams".

Tokiu būdu naujų būsimų TSRS teritorijų sovietizacijos uždavinys buvo iškeltas dar prieš įsiveržiant tarybinei armijai į Lenkijos teritoriją.

Įsiveržimas turėjo prasidėti nuo užimamų teritorijų "valymo". Rugsėjo 8 d. L. P. Berija vidaus reikalų liaudies komisarams Ukrainoje I. A. Serovui ir Baltarusijoje L. F. Canavai įsakė paskirti devynias operatyvines čekistų grupes, priskirtas kiekvienai armijai. Jos turėjo judėti kartu su armija ir užimti visas ryšių įstaigas, bankus, išdo, tipografijos, laikraščių redakcijas, valstybinių archyvų, kalėjimų patalpas; steigti laikinas valdžios struktūras, slopinti "kontrevoliuciją"; areštuoti stambius valdininkus, politinių partijų vadovus, baltagvardiečių emigrantų organizacijų, specialiųjų tarnybų agentūrų narius; atimti iš gyventojų ne tik ginklus, bet ir radijo imtuvus.

Rugsėjo 17 d., įžengę į Lenkijos teritoriją kartu su RRA daliniais, čekistų operatyvinės grupės organizavo masinius areštus. Tik viena iš devynių grupių iki rugsėjo 28 areštavo 1923 žmones. Čekistai likvidavo “buvusios Lenkijos valstybės” valdžios organus ir kūrė laikinas miestų valdybas, valstiečių komitetus, darbininkų gvardiją. “Didesnę dalį jų sulaikytų karininkų, policininkų, dvarininkų, valdininkų darbininkų gvardijos nariai sušaudydavo vietoje”, - pasakojo vienas iš srities komitetų sekretorių Ukrainos kompartijos suvažiavime. Partinė vadovybė pateisino plėšimus ir žudymus kaip klasinės kovos išraišką.

Nuo 1939 metų rugsėjo 17 iki spalio 1 d. Ukrainos ir Baltarusijos frontų daliniai užėmė 190 tūkstančių kvadratinų kilometrų teritoriją su beveik 13 milijonų gyventojų. Daugiau nei 240 tūkst. Lenkijos armijos kariškių, policininkų, pasieniečių, valdininkų buvo paimti į nelaisvę.

1939 m. spalio 1 d. VKP (b) CK Politbiuras patvirtino plačią užimtų teritorijų sovietizacijos programą. Joje buvo numatyta spalio 22 dieną organizuoti rinkimus į Liaudies susirinkimus Ukrainoje ir Baltarusijoje, kurie turėjo paskelbti tarybų valdžią, nuspręsti dėl stojimo į TSRS, įtvirtinti dvarininkų žemių perdavimą valstiečių komitetams, nacionalizuoti bankus, pramonės, prekybos ir komunalines įstaigas. Teisę kelti kandidatus į Liaudies susirinkimą turėjo valstiečių komitetai, darbininkų gvardijos susirinkimai, laikinosios miesto valdybos, įmonių darbininkų kolektyvai. Po to sričių susirinkimuose kandidatų “patikėtiniai” turėjo “susitarti” dėl bendros kandidatūros nuo srities. Tokiu būdu “rinkti” reikėjo vieną iš vieno, kaip tai buvo daroma visoje TSRS teritorijoje.

Politbiuras nurodė skubiai pradėti kurti partines organizacijas, demobilizavus tuo tikslu iš Raudonosios Armijos 1800 komunistų ir nukreipiant 3500 partijos narių iš UTSR ir BTR. Į kiekvieną vaivadiją UKP (b) CK ir BKP (b) CK turėjo paskirti įgaliotinius. Jie turėjo koordinuoti visas užimtų sričių sovietizacijos priemones, sukurti pagrindinę valdžios vertikalę - partinius komitetus ir jų aparatą. Buvo nurodyta įkurti ir fabriklų bei gamyklų komitetus kaip profsąjungos organus.

Iki rinkimų turėjo veikti Laikinosios sričių valdybos, kurios vykdytų funkcijas, būdingas sričių darbininkų deputatų vykdomiesiems komitetams. Jie turėjo paskirti komisarų į visus bankus; į Lvovą ir Bialystoką buvo komandiruoti taip pat Valstybinio Banko įgaliotiniai. Visos bankų sąskaitos faktiškai buvo įšaldomos. Buvo numatytas perėjimas prie tarybinės valiutos sulyginant zlotą su rubliu, nors pirmojo

perkamoji galia buvo žymiai didesnė. Operacijos su užsienio bankais buvo nutraukiamos. Iš privačių asmenų indėlių buvo leidžiama išduoti ne daugiau 300 zlotų per mėnesį ir tai tik leidus banko komisarui. Politbiuras nustatė kainas druskai, degtukams, žibalui, machorkai.

Spalio 1 d. sprendimas buvo vystomas ir papildomas dar kelis mėnesius. Į jį buvo žiūrima kaip į pavyzdį ir vykdant sovietizaciją teritorijose, atplėštose nuo Suomijos, Besarabijos ir Šiaurės Bukovinos, svarbiausia - trijose Pabaltijo respublikose.

1939 m. spalio 4 d. Politbiuras patvirtino Ukrainos ir Baltarusijos kompartijų Centrinų Komitetų įgaliotinius buvusiose Lenkijos vaivadijose, daugelis iš kurių vėliau tapo pirmaisiais partijos sričių sekretoriais. Spalio 7 d. buvo priimtas sprendimas dėl komjaunimo organizacijų įkūrimo; spalio 11 d. - buvo nukreipti VCPST darbuotojai profesinių sąjungų įkūrimui, tokiu būdu ne tik nustatoma bolševikų valdžia, bet ir padedamas pagrindas visos visuomenės totalitarinei kontrolei. Po spalio 22 d. "rinkimų" į "Liaudies susirinkimus", jiems paskelbus tarybų valdžią ir nusiuntus kreipimusis į TSRS Aukščiausiąją Tarybą su prašymu priimti buvusias Lenkijos vaivadijas į Tarybų Sąjungos sudėtį, penktoji Aukščiausiojo TSRS įstatymų leidybos organo sesija lapkričio 1-2 dieną "vėl sujungė" Vakarų Ukrainą su UTSSR ir Vakarų Baltarusiją su BTR. V. M. Molotovo kalba šioje sesijoje buvo tarybinio-vokiečių bendradarbiavimo viršūnė, kurios rezultatas - ketvirtasis Lenkijos padalijimas.

Po taip vadinamo "savanoriško" Vakarų Ukrainos ir Vakarų Baltarusijos įsijungimo į TSRS sudėtį, stalininės vadovybės pagrindiniu rūpesčiu tampa jų unifikavimas su visa Tarybų Sąjunga administracine, ekonomine, finansine, socialine ir ideologine prasme.

Lapkričio mėnesį Politbiuras parėmė TSRS Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo įsaką dėl TSRS pilietybės įgijimo prijungtų teritorijų gyventojams; gruodžio mėnesį - nutarimą dėl pasų išdavimo.

Viena iš pagrindinių unifikavimo krypčių buvo įvesti prijungtose žemėse administracinį padalijimą, priimtą TSRS, ir užbaigti kurti partijos ir tarybinius visų lygių organus. Gruodžio 4 d. Politbiuras priėmė sprendimą dėl 5 sričių įkūrimo Vakarų Baltarusijoje ir šešių - Vakarų Ukrainoje, dėl partijos sričių komitetų ir sričių

vykdomųjų komitetų biurų sudėties. Tuo pačiu sričių NKVD valdybų viršininkai įėjo į partijos sričių biurų ir sričių vykdomųjų komitetų sudėtį.

Represijų mastas vėl prijungtose prie TSRS žemėse buvo kur kas didesnis, nei bendrai šalyje. Kova su “priešiskomis klasėmis”, “nacionalistine kontrrevoliucija”, “buožių likvidavimas”, kurie vyko TSRS du dešimtmečius, čia buvo padaryta per kelis mėnesius. Areštų ir deportacijų tikslas - užtikrinti nekliudomą vakarinių Ukrainos ir Baltarusijos sričių sovietizavimą. Kartu tai buvo ir metodas niveliuoti jų socialinį-politinį veidą ir prijungtų teritorijų depolonizavimas.

Represijos, kaip taisyklė, buvo vykdomos tiesioginiu VKP (b) CK Politbiuro nurodymu. Būtent jis 1939 metų rugsėjo - spalio mėnesiais davė nurodymą uždaryti į lagerius, skirtus kariškiams, 15 tūkstančių karininkų ir policininkų ir 25 tūkstančius kareivių ir unterkarininkų. Spalio 3 d. Politbiuras įgaliojo Ukrainos ir Baltarusijos frontų Karinės tarybas patvirtinti karinių tribunolų nuosprendžius skiriant aukščiausią bausmę civiliams ir kariškiams. Gruodžio 3 d. jis davė nurodymą areštuoti visus esančius įskaitoje lenkų karininkus. Tokiu būvu buvo suimta apie 1000 žmonių.

Gruodžio 4 d. Politbiuras nusprendė deportuoti 21 tūkstantį Lenkijos persikėlėlių šeimų. Iškeldinamųjų turto išsiuntimo ir panaudojimo tvarka buvo konkretizuota keletu to pačio organo nutarimų. Pagal juos lapkričio 10 d. NKVD įvykdė pirmąją beveik 140 tūkstančių Lenkijos piliečių deportaciją į Tolimosios Šiaurės rajonus. Žmonės atsidūrė sąlygose, kurios mažai kuo skyrėsi nuo Gulagų.

1940 m. kovo 2 d. Politbiuras priėmė sprendimą deportuoti į Kazachstaną 10-čiai metų visas suimtųjų šeimas ir karininkų bei policininkų karo belaisvių gimines. O sekančią dieną Berija, susitaręs su Stalinu, pasiūlė Politbiure sušaudyti 14,7 tūkst. Lenkijos karininkų ir policininkų, esančių Kozelsko, Starobelsko ir Ostaškovsko lageriuose, ir 11 tūkst. vakarinių UTSR ir BTR sričių kalinių. Kovo 5 d. Politbiuro sprendimu 21 857 lenkai balandžio-gegužės mėnesiais buvo sušaudyti Katynės miške, Charkove, Kalinine, Minske ir Kijeve. Balandžio mėnesį į bevandenės Kazachstano stepes buvo deportuotos ir sušaudytųjų šeimos - 66 tūkst. moterų, senelių ir vaikų.

Birželio 29 d. į šiaurinius rajonus buvo iškeldinti 76382 pabėgėliai iš centrinių Lenkijos rajonų. Greta depolonizacijos, prijungtų sričių gyventojų bauginimo užduočių, valdžia, vykdydama šias nežmoniškas akcijas, siekė sukurti materialias sąlygas organizuojamiems kolūkiams ir tarybiniais ūkiams. Jiems buvo perduodamos žemės, galvijai, inventorius, ūkiniai ir gyvenamieji pastatai ir kitas persikėlėlių turtas.

Specialiųjų išskeldinamųjų - miestų gyventojų - namai ir butai buvo naudojami aprūpinant gyvenamuoju plotu partijos ir tarybinius funkcionierius, RRA vadovybę, komandiruojamus specialistus ir t.t

Vakarinių Ukrainos ir Baltarusijos sričių ekonominės unifikacijos programos realizavimas prasidėjo nuo naftos ir anglies pramonės nacionalizavimo. Gruodžio 3 d. Politbiuras patvirtino TSRS Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo įsakus dėl nacionalizacijos ir visų kitų Vakarų Ukrainos ir Vakarų Baltarusijos teritorijoje esančių įmonių. Tai buvo taikoma ne tik stambioms ir vidutinėms gamykloms, bet ir visai poligrafijos pramonei, komunalinėms tarnyboms, mokslo ir gydymo įstaigoms, teatrams, muziejams, bibliotekoms, parduotuvėms, restoranams ir t.t.

1939 m. gruodžio 8 d. Politbiuro sprendimu visi įmonių ir privačių asmenų atsiskaitymai nuo gruodžio 21 d. galėjo būti vykdomi tik tarybine valiuta. Buvo leidžiama išduoti indėlių likučius zlotais, bet ne daugiau 300 rublių.

1940 metų sausio pabaigoje buvo patvirtinti liaudies ūkio planai UTSR ir B TSR vakarinėms sritims, mažmeninės ir didmeninės kainos, vartotojų kooperacijos sistema, darbo apmokėjimo normos ir valstybinio socialinio draudimo tarifai, galioję TSRS teritorijoje.

1940 m. kovo 17 d. Politbiuras parėmė įstatymus dėl mokesčių ir rinkliavų įvedimo šiuose regionuose. Valstiečius atleido nuo nepriemokų pagal visus mokesčius, buvusius Lenkijos valstybėje. Tuo pačiu metu juos ir kitus buvusius Lenkijos piliečius "išlaisvino" ir nuo visų sumų, išmokėtų jiems pagal socialinį draudimą. Tokiu būdu ir ši prijungtų prie TSRS teritorijų gyventojų santaupų rūšis buvo paimta tarybinės valstybės naudai. Mokesčių sistema buvo nukreipta užsmaugti privačią verslininkystę, skatinti kolūkių ir kooperatyvinę gamybą, kuriems mokesčiai buvo sumažinti 25 proc.

Politbiuras priėmė ir keletą sprendimų dėl tarybinių ūkių, kolūkių ir mašinų-traktorių stočių - (MTS) įkūrimo. Siekdami užsitikrinti vargingiausių valstietijos sluoksnių simpatijas, Politbiuro nariai nusprendė supirkti 23,4 tūkst. galvijų, norėdami likviduoti vakarinių UTSR ir B TSR sričių ūkiuose "karvių trūkumą".

1940 metų vasarą-rudenį tam tikri poslinkiai įvyko ir Centro kultūros politikoje - pradėti leisti laikraščiai ir žurnalai lenkų kalba, atsiradė lenkiškos mokyklos.

Tačiau šios priemonės negalėjo kardinaliai pakreipti situacijos. Ne tik lenkų, bet ir ukrainiečių ir baltarusių gyventojų nepasitenkinimas naująja valdžia augo ir išsivystė į tautinį judėjimą. Tai savo ruožtu paskatino Stalino vadovybę sugriežtinti represijas.

1941 gegužės 14 d. Stalinas pasirašė nutarimą areštuoti ir išsiųsti į tremtį 20 metų kontrrevoliucinių ir nacionalistinių organizacijų šeimų narius, taip pat nurodydamas apsvarstyti klausimą dėl analogiškos operacijos organizavimo Vakarų Baltarusijoje.

Represuotų ir nelegalų vakarinių Ukrainos sričių šeimų išskeldinimas buvo organizuotas gegužės 22 d., Baltarusijoje - naktį iš birželio 19 į 20 d. Iš vakarinių UTSR sričių buvo išskeldinta 11,5 tūkst, BTSR - 21,24 tūkst. žmonių. Viso pagal Višinskio duomenis iš Ukrainos ir Baltarusijos vakarinių rajonų 1940-1941 metais buvo išskeldinta 388 tūkst. lenkų.

1939 lapkričio 30 d. RRA daliniai perėjo Suomijos sieną. Gruodžio 1 d. Stalino nurodymu Terijoki vietovėje buvo įkurta Liaudies vyriausybė, vadovaujama O.Kuusineno, su kuriuo TSRS sekančią dieną pasirašė sutartį dėl savitarpio pagalbos ir draugystės. RRA užimtoje teritorijoje, kur gyventojai-kareliai atskiruose rajonuose nebuvo evakuoti į Suomijos gilumą, buvo įkurti šios vyriausybės vietos komitetai. Tačiau Raudonosios Armijos perėjimas į gynybą pačios LDR vyriausybės egzistavimą Terijoki vietovėje padarė dviprasmišką, kadangi pagal gruodžio 2 d. sutartį ši Karelijos sąsmaukos dalis turėjo būti perduota Tarybų Sąjungai. Sausio pabaigoje - vasario pradžioje Suomijos gyventojai buvo deportuoti iš pafrontės sričių į tarybinės Karelijos gilumą. Daugiau nei 2000 žmonių buvo patalpinti blogai įrengtuose barakuose ir verčiami dirbti miško paruošose.

Atitekusioje TSRS pagal 1940 m. kovo 12 d. sutartį teritorijoje gyveno tik suomiai. Daugiau nei 400 tūkst. suomių persikėlė į Vakarus, už naujosios sienos. Todėl prijungtos žemės tapo beveik neapgyvendintos, o tai sąlygojo šio regiono sovietizacijos specifiką. Norint įkurti partines organizacijas iš armijos buvo demobilizuota dalis partijos narių, Leningrado srities ir Karelijos ATSR sričių komitetai komandiravo čia savo kadrus, visoje Tarybų Sąjungoje buvo ieškomi suomių tautybės piliečiai ir siunčiami į naujuosius TSRS rajonus. Visa tai leido įkurti partijos organus, kurie atitinkamai buvo atskaitingi Leningrado srities ir Karelijos ATSR sričių komitetams.

Kovo 31 d. Karelijos ATSR buvo pertvarkyta į Karelijos-Suomijos sąjunginę respubliką. Oficialia valstybine kalba kartu su rusų ir karelių vėl tapo suomių kalba. Liepos 3 d. Politbiuras patvirtino Kuusineno kandidatūrą į Karelijos-Suomijos TSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo pirmininko postą, P.S.Prokoneno - Liaudies Komisarų Tarybos respublikos pirmininko postą. Liepos 6 d. jis patvirtino naujosios sąjunginės respublikos konstitucijos projektą ir patvirtino Karelijos-Suomijos komunistų (bolševikų) partijos CK sudėtį.

Naujose teritorijose Politbiuras įgyvendino priemones, kurios jau buvo vykdomos UTSR ir BTSR vakarinėse srityse.

Buvusių Suomijos teritorijų ūkinio įsisavinimo klausimams buvo skirtas patvirtintas 1940 m. gegužės 28 d. aukščiausiosios partinės instancijos TSRS LKT ir VKP(b)CK nutarimas "Dėl priemonių atstatant ūkį naujuose Karelijos-Suomijos TSR ir Leningrado srities rajonuose". Pagal jį visos pramonės įmonės buvo perduodamos Karelijos-Suomijos TSR ir Leningrado srities Vykdomiesiems komitetams, o taip pat Visasąjunginiams Liaudies atitinkamų profilių komisariatams. Ypatingas dėmesys buvo kreipiamas į durpių gavybos ir miško paruošų didinimą. Žuvies pramonės liaudies komisariatas turėjo įkurti žuvininkystės tarybinius ūkius, perkeldamas žvejų šeimas iš kitų TSRS dalių į Ladogos ežero, Vyborgo ir Suomių įlankos pakrantes. Norint įsisavinti naujų regionų žemės ūkį buvo numatyta perkelti ten 40 tūkstančių kolūkiečių šeimų. Žemės ūkio liaudies komisariatui buvo pavesta išskirti perkeltiems kolūkiams žemės, organizuoti MTS, kilnojamas remonto dirbtuves. Tarybinių ūkių liaudies komisariatas turėjo įkurti 10 tarybinių ūkių Karelijos-Suomijos TSR ir du Leningrado srityje. Gyvenamųjų namų atstatymui, ligoninėms, mokykloms ir t.t. buvo išskirta 30 mln. rublių. Šis sprendimas buvo konkretizuotas keletu vėlesnių Politbiuro nutarimų.

Tokiu būdu pagrindinis faktorius, sulaikantis šio proceso sovietizaciją, buvo gyventojų stoka. Kremliuje toliau galvojo apie visos Suomijos užgrobimą, apie ką kalbėjo Molotovas Berlyne derybų su Hitleriu ir Ribbentropu metu.

1940 metų gegužės pabaigoje, pasinaudodama sunkia karine Anglijos ir Prancūzijos padėtimi, Stalino vadovybė pradėjo įgyvendinti savo planus dėl Estijos, Latvijos ir Lietuvos. Nebuvo atmetamas ir karinis šių šalių prijungimo prie TSRS

variantas. Birželio pradžioje NKVD, be kita ko, buvo pavesta paruošti platų lagerių tinklą, kur tilptų daugiau nei 60 tūkstančių karo belaisvių iš trijų kaimyninių valstybių.

Po to, kai Lietuvos, Latvijos ir Estijos vyriausybėms buvo pateikti ultimatumai, Tarybinė Armija 15-17 birželio įžengė į šių Baltijos valstybių teritoriją. Kartu ten buvo nusiųsti ir ypatingieji Kremliaus įgaliotiniai: į Lietuvą V. G. Dekanozovas, į Latviją - A. J. Višinskis, į Estiją - A. A. Ždanovas. Kontroliuojant ir vadovaujant šioms įgaliotiniams buvo suformuotos Lietuvos, Latvijos ir Estijos "vyriausybės", uždrausta konservatyviųjų ir sukarintų organizacijų veikla, atliktas valstybės aparato valymas, pakeista karinių pajėgų vadovybė. Politbiuro sprendimu į Pabaltijį buvo nukreipti ir asmenys, tampriai susiję su TSRS NKVD. Taip birželio 27 d. šis organas pakeitė TSRS įgaliotąjį atstovą Estijoje K. Nikitiną V. Bočkariovu, buvusiu įgaliotojo atstovo patarėju pagal NKVD liniją. Liepos mėnesį prasidėjo nacionalinio elito atstovų areštai ir jų deportacija.

1940 metų liepos 10 d. Politbiuras įkūrė Pabaltijo karinę apygardą ir jo vadu patvirtino generolą-pulkininką A. D. Loktjonovą, Gynybos liaudies komisaro pavaduotoją. Rugpjūčio 14 d. Politbiuras priėmė slaptą sprendimą "Dėl Estijos, Latvijos ir Lietuvos TSR armijų pertvarkymo". Jų pagrindu buvo įkurti 3 teritoriniai korpusai, kuriuose įvestas karinio komisaro institutas. Netgi po to, kai TSRS ginkluotose pajėgose karinių komisarų pareigybės buvo likviduotos, ir įsteigti vadų pavaduotojai politiniams reikalams, rugpjūčio 27 d. Politbiuro sprendimu šiose korpusuose karinių komisarų institutas buvo paliktas. Gruodžio mėnesį buvusių Lietuvos, Estijos ir Latvijos armijų generolams, 24, 22 ir 29 teritorinių šaulių korpusų vadams R. J. Kliavinšui, G. J. Johansonui ir V. J. Vitkauskui buvo suteikti generolo-leitenanto laipsniai; 17 kitų generolų - generolo-majoro laipsniai. Tai buvo vienintelis atvejis, kuomet buvo išsaugotos, nors ir kontroliuojamos, buvusių valstybių, kurių teritorijos buvo prijungtos prie TSRS, armijos.

Jeigu Baltijos armijų kariškių atžvilgiu iki pat 1941 gegužės nebuvo vykdomos masinės represijos, tai TSRS NKVD paskubėjo suimti ir išsiųsti 1940 metų liepą-rugsėį į Kozelsko ir Juchnovskio lagerius 5,5 tūkst. internuotų Lietuvoje ir Latvijoje lenkų.

1940 metų liepos pradžioje Pabaltijo respublikų parlamentai buvo paleisti ir paskirti nauji "rinkimai". Jie buvo organizuoti liepos 14-15 dienomis darant masinį spaudimą rinkėjams, naudojant "tarybinę technologiją" - iškeliant vieną vienintelį

komunistų ir nepartinių bloko kandidata. Žinoma, kad ir “rinkimų” rezultatai buvo panašūs į tuos, kokie būdavo TSRS. Liepos 21-22 dienomis naujieji Lietuvos, Latvijos seimai ir Estijos Valstybės Dūma paskelbė tarybų valdžią ir išvyko su “prašymu” priimti šias respublikas į TSRS sudėtį. 1940 metų rugpjūčio 3-6 dienomis TSRS Aukščiausioji Taryba patenkina jų “prašymus”.

Nelaukdamas trijų respublikų įstojimo į TSRS apiforminimo Politbiuras liepos 24 d. priėmė sprendimą dėl Estijos, Lietuvos ir Latvijos bankų ir stambiosios pramonės nacionalizavimo. Vyriausybės komisariai turėjo kontroliuoti bankus ir kredito įstaigas. Buvo nurodyta privatiems asmenims iš indėlių išduoti ne daugiau 100 kronų per mėnesį ir tai tik leidus banko komisarui. Turėjo būti konfiskuoti visi vertingi metalai, tiek lydinuose, tiek ir juvelyriniuose dirbiniuose, brangakmeniai, papuošalai su jais, esantys juvelyrinėse parduotuvėse. Pramonės srityje buvo nacionalizuojamos visos įmonės, turinčios daugiau negu 20 darbininkų, o taip pat tos, kuriose buvo užimta ne daugiau 10 darbininkų, naudojančios variklius, arba ypač svarbios. Į visas nacionalizuotas įmones buvo paskirti komisariai. Personalui ir administracijai buvo nurodyta toliau eiti savo pareigas. Tuo pačiu metu buvo rekomenduojama panaudoti įmonių savininkus valdytojų pareigoms tam, kad komisariai galėtų iš jų išmokti vadovauti ir tik po to paimti įmonės valdymą į savo rankas.

Rugpjūčio 14 d. aukščiausioji partinė instancija patvirtino pagrindžiamąjį VKP (b) CK ir TSRS LKT nutarimą dėl Pabaltijo respublikų sovietizacijos - “Dėl valstybės ir ūkio statybos Lietuvos TSR, Latvijos TSR ir Estijos TSR”. Trijų respublikų vyriausybėms buvo pasiūlyta rugpjūčio 20-25 dienomis sušaukti ypatingąsias Liaudies seimų (Valstybės Dūmos) sesijas, išklausti jose pranešimus dėl naujųjų konstitucijų projekto ir dėl tarybų valdžios aukščiausiųjų valstybinių organų įkūrimo. Tuo pačiu Seimas (Valstybės Dūma) respublikos Aukščiausiąją Tarybą turėjo paskelbti laikinąją ir išrinkti Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumą, Prezidiumo Pirmininką ir jo pavaduotojus. Be to, reikėjo įkurti respublikos Liaudies komisarų tarybą, suderinus jos sudėtį su VKP (b) CK Politbiuru. Laikinais buvo leista cirkuliuoti dviems valiutoms, norint jas suartinti, buvo numatyta įvykdyti kronos, lato ir lito infliaciją. Buvo gauta sankcija artimiausiomis dienomis nacionalizuoti garlaivių bendroves, panaudojant išpirkos elementus, tačiau ne daugiau ketvirčio laivų vertės, stambias namų valdas. Reikėjo sudaryti gamyklų ir fabrikų sąrašą, kurias galima buvo

paleisti pilnu pajėgumu. Buvo iškelta užduotis maksimaliai vystyti pramonės gamybą ir gausinti miesto proletariatą. Stambius dvarininkų ūkius buvo siūloma neskaldyti, o paversti pavyzdiniais valstybės ūkiais. Bežemiams ir mažžemiams valstiečiams buvo nurodyta kurti bendro žemės apdirbimo bendroves.

Politbiuras manė esant tikslinga palikti buvusį respublikose administracinį padalijimą: valsčius, apskritis ir t.t. Laikinai buvo paliktos Pabaltijo respublikų sienos su BTSR ir RTFSR. Piliečiai negalėjo nei įvažiuoti nei išvažiuoti iš Pabaltijo respublikų be specialiųjų milicijos organų leidimų. Vėliau buvo priimta keletas Politbiuro sprendimų konkretizuojant rugpjūčio 14 dienos nutarimą, taip pat ir dėl krovinių, po to ir lengvųjų automobilių nacionalizavimo.

Rugpjūčio 22 d. aukščiausioji partinė instancija patvirtino aukščiausiųjų tarybų prezidiumų pirmininkų kandidatūras, jų pavaduotojus ir Lietuvos, Latvijos ir Estijos TSR liaudies komisariatų pirmininkus, o taip pat patikslino Lietuvos ir Latvijos seimų bei Estijos Valstybės Dūmos sesijų darbotvarkę. Trijų respublikų įstatymų leidžiamieji organai turėjo išnagrinėti klausimą dėl žemės, neleisti, jog kiti stambūs žemės savininkai būtų masiškai priskirti prie dvarininkų. Pirmiesiems buvo leidžiama palikti iki 30 ha žemės, o tai buvo žymiai daugiau, nei buvo praktikuojama kitose prijungtose prie TSRS teritorijose. Tą pačią dieną Politbiuras parėmė Ždanovo, Višinskio ir Dekanozovo pateiktus Lietuvos, Latvijos ir Estijos TSR konstitucijų projektus.

Rugsėjo mėnesį Politbiuras patvirtino centrinių partijos komitetų biurų narių sąrašus, vidaus reikalų ministrus, Lietuvos, Latvijos ir Estijos delegacijų sudėtis TSRS-Vokietijos komisijose dėl apsikeitimo gyventojais.

Spalio 8 d. Politbiuras nusprendė priimti Lietuvos, Latvijos ir Estijos kompartijas į VKP (b) sudėtį. Partijos narių stažas buvo skaičiuojamas nuo jų įstojimo į atitinkamą “broliškos kompartijos” sudėtį dienos. Iki lapkričio 15 d. buvo numatyta išduoti dokumentus partijos nariams ir kandidatams į narius, ir sprendimas dėl kiekvieno iš jų turėjo būti priimamas apskrities komunistų partijos komiteto, o patvirtintas - respublikos CK. Dėl to keletą mėnesių Pabaltijo respublikų partinių organų pagrindinis užsiėmimas buvo naujųjų dokumentų partijos nariams išdavimas. Faktiškai tai buvo pakartotinis priėmimas į partiją, kurio metu buvo atsijojami neproletariškos kilmės ir kitokie asmenys. Kita Lietuvos, Latvijos ir Estijos KP (b) CK biurų užduotis buvo supaprastinti galiojusią respublikose valdymo sistemą ir

sukurti vietoje jos darbininkų deputatų tarybų organus. Lietuvos KP (b) CK biuras, tarp kitko, išnagrino šį klausimą spalio 17 d. ir įpareigojo LTSR Laikinosios Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumą iki rinkimų į vietos valdžios organus miestuose apskrityse ir valsčiuose įkurti laikinus vykdomuosius komitetus. Kartu reikėjo panaikinti burgomistrų - miestuose, apskričių viršininkų - apskrityse ir viršaičių - valsčiuose pareigybes.

Lapkričio 10-19 dienomis VKP (b) CK Politbiuras priėmė sprendimą dėl valstybės valdžios vietos tarybinių organų įkūrimo apskrityse, miestuose, valsčiuose, apylinkėse dar prieš rinkimus į vietos tarybas. Respublikinio pavaldumo miestų vykdomieji komitetai ir apskričių vykdomieji komitetai buvo kuriami laikantis respublikos Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo įsako; valsčių, miestelių, apylinkių, apskrities pavaldumo miestų - laikantis apskričių vykdomųjų komiteto sprendimų. Apskričių komitetų pirmininkų kandidatūros turėjo būti pateiktos patvirtinti į VKP (b) CK. Apskričių komitetai turėjo parinkti ir patvirtinti Respublikos CK atitinkamus valsčių, vietinio pavaldumo miestų, vietovių ir apylinkių vykdomuosius komitetus. Tokiu būdu buvo kuriama daugiapakopė nomenklatūros valdžios sistema, visiškai kontroliuojama partijos ir jos Politbiuro.

Rugsėjo 6 d. aukščiausioji partinė instancija palaikė TSRS Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo įsaką dėl tarybinės pilietybės įgijimo tvarkos, 1941 m. vasario mėn. įvedė pasų sistemą.

1940 metų lapkričio 22 d. Politbiuras po keleto atidėliojimo atvejų galų gale Pabaltijyje įvedė vieningus su TSRS atlyginimų, mokesčių, rinkliavų iš gyventojų ir mažmeninių kainų tarifus. LTSR Liaudies komisariato tarybai buvo rekomenduota padidinti mokesčius privačioms prekybos ir pramonės įmonėms, smulkiajam verslui, naudojančiam samdomąjį darbą; sumažinti neapmokestinamo pelno minimumą privatiems prekybininkams ir verslo savininkams; galutinai atsiskaityti su mokesčiais iš buvusių nacionalizuotų įmonių savininkų, kurių įmonės buvo nacionalizuotos 1939-1940 metais. Liaudies Komisarų Tarybai "buvo leista" nuo 1940 metų lapkričio 25 dienos įvesti veikiančius TSRS kainų preiskurantus pramonės prekėms. Tuo pačiu metu buvo paliktos buvusios respublikoje kainos žemės ūkio mašinoms, padargams, mineralinėms trąšoms ir kai kurioms kitoms prekėms. Tą pačią dieną Politbiuras patvirtino panašius TSRS LKT ir VKP (b) CK dokumentus dėl Latvijos ir Estijos, o taip pat nutarimą "Dėl priemonių, susijusių su tarybinės valiutos įvedimu Lietuvoje,

Latvijoje ir Estijoje”. Mažesnės kainos eilei prekių trijose naujose respublikose paskatino Kremlių uždrausti pinigines perlaidas į Pabaltijį iš kitų regionų, pašto siuntinių priėmimą iš Lietuvos, Latvijos ir Estijos, apriboti atlyginimą kariškiams iki 500 rublių per mėnesį. Toliau veikė muitinės ant buvusių su TSRS sienų.

Gruodžio 28 d. Politbiuras patvirtino TSRS LKT ir VKP (b) CK nutarimą “Dėl valstiečių ūkių mokesčių ir rinkliavų Lietuvos, Latvijos ir Estijos TSR”. Valstiečiai buvo atleidžiami nuo skolų pagal išperkamuosius mokesčius, “darbininkams” buvo nurašomos mokesčių ir rinkliavų skolos. Tuo pačiu metu šimtu - dviem šimtais procentų padidinamas žemės mokestis tiems, kurie turėjo daugiau 30-ties hektarų, 50-100 procentų - buvusiems dešimties -trisdešimties ha žemės savininkams..

Sausio mėnesį buvo patvirtinti trijų respublikų liaudies ūkio vystymosi planai. Pagrindinės plano užduotys Lietuvos TSR buvo industrializacija: naujų įmonių statyba, veikiančių ir anksčiau neveikusių gamyklų ir fabrikų reorganizacija ir plėtimas, visų rūšių žaliavų ir kuro (durpių) panaudojimas, statybos medžiagų pramonės ir plataus vartojimo prekių pramonės plėtra. Pagrindiniai plano Latvijos TSR uždaviniai: “visapusiškas socialistinės pramonės vystymas Latvijos TSR”. Buvo nustatyti ir Estijos ekonomikos “socialistinio planinio vystymosi tikslai”.

Tuo pačiu metu, kai pramonės perorganizavimas į “socialistinius bėgius” vyko gana energingai, pertvarkymas žemės ūkyje buvo vykdomas atsargiai ir neskubant. Dėl dvarininkų žemių konfiskavimo tikrai Lietuvoje iki 1940 metų pabaigos 70 tūkstančių bežemių ir vargšų gavo žemę. Jie gavo 20 mln. rublių kreditą įsigyti inventoriui ir pastatams. 1941 metų vasario 19 d. Politbiuras patvirtino nutarimą, kuriame į pirmą vietą iškeliamas uždavinys aprūpinti karvėmis vargšų ūkius, suteikti jiems kreditą sėklomis, organizuoti mašinų-arklių nuomos punktus, arteles ir draugijas bendram žemės apdirbimui, suteikti jiems pastatus ir smulkų inventorių.

1941 kovo 31 d. Politbiuro sprendimu pirmą kartą įvedamos privalomos žemės ūkio produktų duoklės valstybei. Jų mastai didėjo geometrine progresija priklausomai nuo žemės dydžio ūkyje. Buvo kuriami vis nauji tarybiniai ūkiai, tačiau plati kolektyvizacija Pabaltijo respublikose nebuvo vykdoma skirtingai nuo kitų prijungtų prie TSRS 1939-1940 metais teritorijų.

Siekdamas unifikuoti Pabaltijo Respublikas ne tik administracine ir ūkine bet ir ideologine prasme, Politbiuras 1940 metų rugpjūčio 15 d. priėmė sprendimą “Dėl priemonių spaudos klausimais Latvijoje, Lietuvoje ir Estijoje”, kurio pagrindu buvo Višinskio siūlymai. Pagal šį sprendimą iš užsienio buvo atšaukiami visi korespondentai, atstovaujantys trijų šalių spaudai. Organizuojant žiniasklaidos darbą respublikose, į ją buvo nukreipiami spaudos skyriaus atstovai iš Ideologijos reikalų liaudies komisariato. TASS’ui buvo liepta aptarnauti laikraščių ir žurnalų redakcijas. Lapkričio 23 d. Politbiuras pasiūlė įvesti griežtą kontrolę visai patenkančiai į Pabaltijo respublikas užsienio literatūrai. Ryšių liaudies komisariatas turėjo išsiųsti ją į Maskvą cenzūrai; užsienio literatūros prenumerata buvo galima tik per visasąjunginį susivienijimą “Meždunarodnaja kniga”.

1941 metų pavasarį Politbiuras sugriežtino savo baudžiamąją politiką Pabaltijo respublikose. Gegužės 16 d. TSRS Valstybės saugumo liaudies komisaras V. N. Merkulovas kreipėsi į VKP (b) CK siūlydamas priimti tokį Politbiuro sprendimą:

1. Leisti Lietuvos, Latvijos ir Estijos NKGB ir NKVD areštuoti su turto konfiskavimu ir išsiųsti į lagerius nuo 5 iki 8 metų, o po bausmės atlikimo lageryje išsiųsti priverstiniam apgyvendinimui į tolimas Tarybų Sąjungos vietas 20 metų tokias asmenų kategorijas:

a) aktyvius kontrrevoliucinių partijų dalyvius ir nacionalistinių Baltosios Gvardijos organizacijų dalyvius;

b) buvusius “ochrankos” tarnautojus, žandarus, policijos ir kalėjimų vadovaujančius darbuotojus, o taip pat eilinius policininkus ir kalėjimų tarnautojus, apie kuriuos turima kompromituojančios medžiagos;

c) buvusius stambius dvarininkus, fabrikantus ir stambius valdininkus iš buvusio Lietuvos, Latvijos ir Estijos valstybės aparato;

d) buvusius Lenkijos, Lietuvos, Latvijos, Estijos ir Baltosios Armijos karininkus, apie kuriuos yra kompromituojančios medžiagos;

e) kriminalinius elementus, tęsiančius savo nusikalstamą veiklą.

2. Leisti Lietuvos, Latvijos ir Estijos TSR NKGB ir NKVD areštuoti ir išsiųsti į tremtį apgyvendinimui tolimuose Tarybų Sąjungos rajonuose 20 metų, konfiskuojant jų turtą, tokias asmenų kategorijas:

a) pirmame punkte (a, b, c, d) nurodytų asmenų šeimas, kartu su jais gyvenančius arba jų išlaikomus arešto metu, asmenis;

b) kontrrevoliucinių nacionalistinių organizacijų, kurių vadovai perėjo į nelegalią padėtį ir slepiasi nuo valdžios, dalyvių šeimų narius;

c) kontrrevoliucinių organizacijų, kurių vadovai nuteisti aukščiausia bausme, dalyvių šeimų narius;

d) asmenis, atvykusius iš Vokietijos kaip repatriantai, o taip pat vokiečius, užsirašiusius repatriacijai į Vokietiją ir atsakiusius išvažiuoti, apie kuriuos turima duomenų apie jų antitarybinę veiklą ir įtartinus ryšius su užsienio žvalgybomis.

Areštuotųjų ir ištremiamų asmenų bylos turėjo būti nagrinėjamos TSRS NKVD Ypatingojo Pasitarimo jau po to, kai šie asmenys bus išsiųsti į lagerius ir tremties vietą. Vadovauti operacijai, kurią buvo planuojama įvykdyti per tris dienas, buvo įsakyta Lietuvos, Estijos ir Latvijos TSR komunistų partijų CK kartu su TSRS NKGB ir NKVD. Į Lietuvą, Latviją ir Estiją turėjo važiuoti Merkulovas, jo pavaduotojas I. A. Serovas ir Berijos pavaduotojas V. C. Abakumovas, o taip pat daugiau nei 200 TSRS NKGB aukštosios mokyklos kursantų. Politbiuro protokoluose tokio nutarimo nėra. Tačiau neabejotina, kad operacija buvo įmanoma tik patvirtinus Stalinui. Patvirtinimas buvo gautas ne vėliau gegužės 19 d., tą dieną TSRS valstybės saugumo liaudies komisaras išsiuntė trijų Pabaltijo respublikų NKGB nurodymus, kaip pasiruošti ir įvykdyti teritorijose “valymo operaciją” nuo antitarybinio, socialiai pavojingo ir kriminalinio elemento.

Ataskaitą apie įvykdytą Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje birželio 14 d. operaciją Merkulovas pateikė VKP (b) CK birželio 17 d. Pagal jos duomenis Lietuvoje buvo areštuota 5664 žmonės, deportuoti 10187; Latvijoje atitinkamai 5625 ir 9546, Estijoje 3178 ir 5978 žmonės. Viso trijose respublikose buvo suimti 14467 žmonės, deportuoti - 25711 Pabaltijo piliečiai. Tarp jų buvo 643 karininkai, demobilizavęsi iš Lietuvos, Latvijos ir Estijos armijų po to, kai jos buvo įjungtos į TSRS ginkluotųjų pajėgų sudėtį; 933 trijų teritorinių korpusų karininkai; 1603 policininkai ir žandarai. Suimtuosius patalpino Juchnovsko ir Putivlio lageriuose, skirtuose karo belaisviams, o iškart po to, kai Vokietija užpuolė TSRS, juos išvežė į Gulago lagerius. Išskeldinamieji buvo išsiųsti į deportacijos vietas, tačiau jau kelyje ešelonai buvo nukreipti taip pat ir į pataisos darbų lagerius. Tokiu būdu daugiau nei 40 000 Pabaltijo gyventojų faktiškai buvo pasmerkti mirčiai nuo bado ir nepakeliamo darbo, kaip ir šimtai tūkstančių zekų iš kitų TSRS regionų.

Pabaltijo respublikų sovietizacija, pasibaigusi privačios nuosavybės į žemę ir kitas gamybos priemones likvidavimu, visų buržuazinių laisvių panaikinimu, partijų ir kitų nepriklausomų nuo VKP (b) organizacijų uždraudimu, tautos elito deportavimu į tolimus TSRS rajonus, partinio ir tarybinio valdžios aparato nomenklatūros sukūrimu, teritorijų unifikavimu ekonomine prasme, negalėjo pasiekti pagrindinio savo tikslo - priversti pagrindinę gyventojų dalį susitaikyti su jų įjungimu į TSRS ir paskatinti juos priimti socializmo “vertybes”.

Po Pabaltijo atėjo Besarabijos eilė. Birželio 26 d. tarybinė vyriausybė ultimatumo forma pareikalavo iš Rumunijos gražinti Besarabiją ir perduoti jai šiaurinę Bukovinos dalį, apgyvendintą ukrainiečiais, tačiau niekuomet nebuvsia Rusijos sudėtyje. Birželio 28 d. Raudonosios Armijos daliniai įžengė į šias teritorijas ir iki liepos 1 d. pasiekė naująją Tarybų Sąjungos -Rumunijos sieną.

Sekančią dieną po šio užėmimo Politbiuras pavedė Ukrainos KP (b) CK sukurti ten apskričių komitetus. Tuo pačiu metu buvo vykdomas ir teritorijos valymas, kurio metu jau iki liepos 3 d. operatyvinės grupės areštavo daugiau nei 900 žmonių, 244 žmones areštavo pasienio būriai. Čekistai suimdavo ir apklausdavo netgi tokius senelius, kaip 83 metų kunigaikštį Dolgorukovą. Neišlaikęs jų pasityčiojimų, kunigaikštis nusižudė.

Liepos 9 d. Politbiuras suteikė kariniams tribunolams teisę nagrinėti kontrrevoliucinių nusikaltimų ir banditizmo bylas ir kvalifikuoti jas pagal UTSR Baudžiamąjį kodeksą. Ypač intensyviai buvo vykdomi areštai ir trėmimai po to, kai Besarabijoje ir Šiaurės Bukovinoje rugsėjo mėnesį buvo įvesta pasų sistema ir gyventojų registracija. Ji turėjo prasidėti 1940 metų lapkričio 1 d. ir baigtis 1941 metų sausio 15 d.

Skubiai buvo įvesta bankų sistemos ir pramonės kontrolė. Liepos 2 d. Politbiuras priėmė sprendimą dėl perėjimo prie tarybinės valiutos ir dėl bankų, į kuriuos buvo pasiūsti komisarai. Iš indėlių buvo galima paimti ne daugiau 200 rublių per mėnesį. Saugomos bankų seifuose vertybės buvo konfiskuojamos. Fizinių ir juridinių asmenų įsiskolinimai bankams nebuvo panaikinti.

Liepos 9 d. aukščiausioji partinė instancija patvirtino Moldavijos ATSR LKT pasiūlymą dėl jos pertvarkymo į sąjunginę respubliką. Rugpjūčio 2 d. TSRS Aukščiausiosios Tarybos VII-ji sesija priėmė atitinkamą sprendimą. Didžioji

Besarabijos dalis buvo įjungta į MTSR sudėtį, jos pietiniai rajonai - į UTSR sudėtį. Prijungtose prie Moldavijos TSR žemėse buvo paliktas padalinimas į apskritis ir tuo pačiu metu įkurti 52 rajonai su partijos rajono komitetais ir rajono vykdomaisiais komitetais. Rugpjūčio 14 d. Ukrainos KP (b) Moldavijos srities organizacija buvo pertvarkyta į Moldavijos komunistų partiją. Jos Politbiuro Centro Komiteto pirmuoju sekretoriumi buvo paskirtas P. G. Borodinas, vyriausybės vadovu - T. A. Konstantinovas.

1940 metų rugpjūčio mėnesį buvo įkurta Tarybų Sąjungos - Vokietijos mišri komisija dėl apsikeitimo gyventojais. Jeigu Vakarų Ukrainoje ir Vakarų Baltarusijoje 1939 metų rudenį-žiema į vokiečius valdžia žiūrėjo palankiai, tai nuo 1940 metų vasaros į juos šiose srityse ir Moldavijoje buvo žiūrima kaip į galimus arba potencialius hitlerinės Vokietijos agentus. 1940 metų spalio 7 d. Politbiuras priėmė sprendimą, norėdamas paspartinti "folksdoičė" išvažiavimo procesą iš naujai prijungtų teritorijų.

Rugpjūčio 14 d. Politbiuras patvirtino TSRS Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo įsakų projektus dėl žemės, bankų, pramonės ir prekybos įmonių, geležinkelio transporto bei vandens transporto, ryšių priemonių nacionalizavimo, rugpjūčio 15 d. - nutarimą dėl gyventojų mokesčių ir rinkliavų iš gyventojų ir valstiečių ūkių Besarabijoje ir Šiaurės Bukovinoje. Kaip ir Pabaltijyje gyventojai buvo atleidžiami nuo įsiskolinimų už Rumunijos mokesčius, buvo įvestas pelno mokestis ir rinkliava gyvenamo būsto ir kultūros statinių reikmėms, o taip pat žemės ūkio mokestis. Tą pačią dieną Politbiuras šiame regione įvedė darbo užmokesčio ir socialinio draudimo sistemą, veikusią TSRS teritorijoje. Rugpjūčio 17 d. buvo įvestas privalomas grūdų ir kitų žemės ūkio produktų tiekimas valstybei: rugpjūčio 19 d. - patvirtintas nutarimas, kuriuo patvirtinamas rudens sėjos planas ir numatyta įkurti po vieną MTS kiekviename valsčiuje buvusių dvarininkų sodybose ir vienuolynuose. Ypatingas dėmesys buvo kreipiamas į maisto ir konservų pramonės, vyno gamybos pramonės, druskos, anglies gavybos, naftos perdirbimo pramonės vystymą. Rugsėjo 13 d. Politbiuras nustatė ribines žemės naudojimo normas: nuo 20 ha Izmailo, Akermano, Benderų rajonuose iki 7 ha Chotinsko rajone.

1940 - 1941 metų žiemą prasidėjo aktyvus darbas kuriant tarybinius ūkius, kolūkius ir naujas MTS, dėl ko Politbiuras priėmė keletą sprendimų.

Bijodamas prieš pat karo pradžią gauti smūgį į nugarą iš antitarybinių jėgų atstovų pusės, jis nusprendė taip pat areštuoti socialiai pavojingus elementus ir “kontrevoliucionierius”, tuo pačiu deportuojant jų šeimas, kaip tai buvo daroma Pabaltijo respublikose, UTSR ir B TSR vakarinėse srityse. Gegužės 31 d. Merkulovas išsiuntė į VKP (b) CK pranešimą apie pasirošimą areštuoti iki 5 tūkstančių “antitarybininkų”, o taip pat deportuoti 14469 jų šeimų narius. Pritariant CK, ši operacija buvo įvykdyta birželio 13 d. Jos metu buvo areštuoti 4550 žmonės ir išvežti 13980 žmonių.

Tokiu būdu, jėga prijungtų prie TSRS teritorijų sovietizacija buvo vykdoma remiantis šimtais VKP (b) CK Politbiuro sprendimų. Tuo pačiu buvo keliami uždaviniai suardyti buvusią valstybinę, ekonominę, nacionalinę ir kultūrinę sanklodą ir tradicijas ir įdiegti ten “socializmo sistemą”. Visose teritorijose buvo likviduoti buvę valdžios organai, įkurti partijos komitetai ir visų lygių vykdomieji komitetai, nacionalizuota žemė, bankai, pramonė, komunalinės, prekybos įmonės, įvesti mokesčiai, socialinio draudimo tarifai, atlyginimai, galiojusieji TSRS. Buvusiuose dvarininkų ūkiuose, kaip taisyklė, buvo kuriami tarybiniai ūkiai. Vakarinėse UTSR ir B TSR srityse intensyviai buvo kuriami kolūkiai. Pabaltijyje kolūkių kūrimas susidūrė su tokiu stipriu pasipriešinimu, kad Politbiuras manė esant tikslinga apsiriboti artelių įkūrimu. Skirtingai buvo sprendžiamos ir nacionalinės problemos - vakarinėse Ukrainos ir Baltarusijos srityse buvo aktyviai vykdoma jų depolonizacija; buvusiuose Suomijos rajonuose - žvejų, valstiečių, specialistų iš kitų TSRS regionų perkėlimas į juos; Besarabijoje - vokiečių piliečių evakuacija į Vokietiją ir rumunų kalbos panaikinimas. Atsargiausiai buvo vykdoma sovietizacija Baltijos respublikose. Ten buvo paliktas administracinis padalinimas, ilgiau, nei kitose teritorijose veikė ankstesnė savo forma vietos valdymo organų sistema. Nacionalizacija buvo vykdoma etapais. Privatiems asmenims buvo paliekama žymiai daugiau žemės, nei kur nors kitur. Masinės represijos prieš kariškius buvo panaudotos tik karo išvakarėse, armijos buvo paliktos kaip Raudonosios Armijos teritoriniai korpusai. Tačiau būtent šių respublikų gyventojai, kurie iki tol gyveno nepriklausomose suvereniųse valstybėse, į sovietizaciją labiausiai žiūrėjo kaip į nacionalinį pažeminimą ir blogį, su kuriuo reikia kovoti. Bendrai kalbant, Tarybų Sąjungos - Vokietijos derybų pasekmės, tiek tautoms, okupuotoms hitlerinės Vokietijos, tiek ir “sovietizuotoms” stalininės Tarybų Sąjungos, buvo tragiškos.